

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1852

Vragen van de leden **Van Gerven** en **Polderman** (beiden SP) aan de ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over *de lakse bestrijding van de Q-koortsepidemie*. (Ingezonden 21 januari 2010)

1
Heeft u ervan kennisgenomen dat volgens het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) het ruimen van tienduizenden geiten wegens de Q-koorts voorkomen had kunnen worden met tijdige maatregelen, terwijl u zelf altijd heeft volgehouden dat er adequaat gereageerd is, en dat het niet te voorzien was?¹ Heeft u uw mening inmiddels bijgesteld, en bent u bereid toe te geven dat u niet adequaat gereageerd heeft? Zo nee, waarom niet?

2
Hoe kan het zijn dat de minister van LNV in haar brief van 28 augustus 2009 schrijft: «Wij vinden het op dit moment niet proportioneel om drastische maatregelen zoals het verplaatsen of sluiten van stallen nader uit te werken. De effecten van het sluiten/verplaatsen van stallen zijn niet bekend.», terwijl uit stukken blijkt dat Coutinho (directeur van het Centrum Infectieziektebestrijding (Clb)) de

directeur-generaal Volksgezondheid in juli 2009 een brief heeft gestuurd waarin hij ter sprake bracht dat de intensieve veehouderijen te dicht bij woonkernen liggen? («Daarom dient overwogen te worden om een minimale afstand vast te stellen tussen grootschalige melkgeitenhouderijen met bepaalde bedrijfskenmerken en woonkernen.» «Op basis van de nu beschikbare gegevens en de literatuur zijn in Nederland melkgeitenbedrijven de bron van de Q-koortsinfecties bij de mens. Hoe dichter men bij een bedrijf woont, hoe hoger het risico is om Q-koorts op te lopen.» Op grond daarvan kan het in 2010 noodzakelijk zijn melkgeitenbedrijven, die zich bevinden binnen de nabijheid van woonkernen, te verplaatsen of te sluiten (...). Ik adviseer u met deze ingrijpende strategie (verplaatsing c.q. sluiting van melkgeitenbedrijven) nu al rekening te houden»)

3
Waarom heeft u de informatie betreffende de bezorgdheid van de heer Coutinho niet met de Kamer gedeeld?

4
Waarom is door u niet gereageerd op een gezamenlijk onderzoeksvoorstel van het Clb, de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) en het Centraal Veterinair Instituut (CVI) d.d. 19 januari 2007 voor het verbeteren van de diagnostiek van Q-koorts bij mens en dier, en een afzonderlijk

onderzoeksvoorstel van het CVI in dezelfde periode?

5
Is het waar dat het Outbreak Management Team in oktober 2007 adviseerde om vóór de aanvang van het lammerseizoen 2008, Q-koorts bij dieren aangifte- en/of meldingsplichtig te maken? Waarom is hier niets mee gedaan?

6
Hoe is er omgegaan met het standpunt van de directeur van het Clb, toen het Bestuurlijk Afstemmings Overleg Q-koorts op 31 juli 2008 bijeenkwam: «Het Clb verwacht dat de vraag of grote geitenhouderijen in dichtbevolkte gebieden te handhaven zijn, zich dan opnieuw zal opdringen»?

7
Waarom trapt het ministerie van LNV op de bijeenkomst van 1 juni 2009 op de rem, bijvoorbeeld bij maatregelen omtrent het tegengaan van verwaaiing, terwijl op de humane en dierlijke verspreidingskaarten van begin 2009 al duidelijk was dat deze grote overlap vertonen?

8
Hoe kunt u in het licht van deze gegevens nu volhouden dat niemand dit had voorzien, en dat er nog onvoldoende kennis was?

9
Welke lering trekt u uit de gang van zaken betreffende de afweging van de

landbouwbelangen en de volksgezondheidsbelangen en de organisatorische en interministeriële inbedding hiervan?

10

Is het waar dat de minister van LNV de Kamer heeft misleid inzake de effectiviteit van de vaginaal swabs methode, en dat een positieve uitslag van deze test even betrouwbaar is als bij tankmelkbemonstering?² Onderschrijft u de visie van plaatsvervangend directeur van het Centraal Veterinair Instituut, de heer Van Z., die zegt dat de vaginaal swabs een even goede methode is als de tankmelkbemonstering?

11

Wilt u uw besluit om bij kinderboerderijen en andere boerderijen met publieke functies, waar geen tankmelkbemonstering mogelijk is, geen monitoring via vaginaal swabs in te voeren heroverwegen? Zo nee, waarom niet?

12

Bent u bereid het onderzoek dat het Jeroen Bosch ziekenhuis onderzoek wil doen naar de behandeling van Q-koorts inmiddels wel te steunen?¹ Zo nee, waarom niet?

13

Vindt u niet dat de regie bij de bestrijding van de Q-koorts in het belang van de volksgezondheid nu onvoorwaardelijk bij het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport dient te liggen? Zo nee, waarom niet?

14

Kunt u tenminste de vragen 10 tot en met 14 beantwoorden vóór het komende spoeddebat over de bestrijding van de Q-koorts bij vleeschboerderijen, kinderboerderijen en andere boerderijen met een publieksfunctie?

¹ NOS Journaal, 19 januari 2010.

² NOVA, 19 januari 2010.

Antwoord

Antwoord van minister **Klink** (Volksgezondheid, Welzijn en Sport), mede namens de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (ontvangen 10 maart 2010)

1

Sinds het najaar van 2009 is de relatie tussen grote melkgeiten en

-schapenbedrijven epidemiologisch definitief vastgesteld. Ook de PCR test op melk waarmee onderscheid gemaakt kan worden tussen besmette en niet-besmette bedrijven hebben we dit najaar op grote schaal in kunnen zetten. Wij benadrukken dat de situatie met Q-koorts zoals wij die in Nederland meemaken, nooit ergens anders is gezien. Dat vereist onderzoek en dat betekent dat wij continu te maken hebben met meer kennis over Q-koorts en dus voortschrijdende inzichten.

2

In de door u aangehaalde brieven maakte de Minister van LNV duidelijk dat zij het niet proportioneel vonden om op dat moment stallen te verplaatsen of te sluiten zonder dat de effecten daarvan duidelijk waren. Wel is gevolg gegeven aan de aanbeveling van de deskundigen om deze optie nader te bekijken. Daarom hebben wij de deskundigen in november een reeks aan bestrijdingsstrategieën voorgelegd en hen gevraagd wat het te verwachten effect van deze strategieën zou zijn. Eén van die strategieën was het verplaatsen van melkgeiten en -schapenbedrijven uit woonkernen. Op 4 december 2009 hebben de deskundigen, onder leiding van de heer Coutinho, hierover gerapporteerd. De conclusie die de deskundigen trekken is dat deze strategie een positief en preventief effect zal hebben op de lange termijn. Verder schrijft de heer Coutinho in zijn rapport het volgende: «In de optiek van de deskundigen is deze strategie pas aan de orde wanneer zou blijken dat de inmiddels genomen maatregelen om het grote aantal humane Q-koortsgevallen in Nederland terug te dringen na 2011 niet effectief blijken.»

3

Zowel het advies waar u naar verwijst in vraag twee als het advies waar wij naar verwijzen in ons antwoord op vraag twee is naar uw Kamer verstuurd op 28 augustus 2009 (kamerstuk 2008–2009 28 286 nr. 314).

4

In januari 2007 was er geen enkele aanwijzing dat Nederland in het voorjaar van 2007 geconfronteerd zou worden met een uitbraak van Q-koorts onder mensen zoals die nooit ergens anders ter wereld was gezien. Deze onderzoeksvoorstellen

zijn niet ingediend in het kader van de huidige epidemie maar tegen de achtergrond van de situatie van vóór 2007 waarin Q-koorts bij mensen maar zelden werd gemeld. Op dat moment waren deze voorstellen niet anders dan andere onderzoeksvoorstellen en is zoals dat altijd gebeurd is, een afweging gemaakt ten opzichte van andere onderzoeksvoorstellen omdat niet alle voorstellen gefinancierd kunnen worden. Overigens is het onderzoek naar de seroprevalentie onder schapen en geiten en het onderzoek naar veterinaire diagnostiek, beide onderdeel van het onderzoeksvoorstel van 19 januari 2007, in 2007 wel van start gegaan.

5

Bij andere aangifteplichtige dierziekten, zoals MKZ, geldt een meldingsplicht om in een vroeg stadium van de uitbraak bestrijdingsmaatregelen op te kunnen leggen, zodat verdere verspreiding van de ziekte voorkomen kan worden. Het nemen van maatregelen in een vroeg stadium van de uitbraak vergemakkelijkt het uitroeien van de ziekte. Bij Q-koorts adviseerde het OMT in oktober 2007 een meldingsplicht als monitoringsmaatregel. Monitoringsgegevens konden ook op andere manieren verzameld worden, daarvoor is een meldingsplicht niet per se het meest geschikte instrument. In het Bestuurlijk Afstemming Overleg dat volgde op het advies van oktober 2007 is afgesproken dat het ministerie van LNV een voorstel zou doen voor verzameling van gegevens over de verspreiding van Q-koorts onder dieren. Dit heeft geleid tot afspraken tussen de Gezondheidsdienst voor Dieren en het RIVM over het delen van gegevens over Q-koorts bij bedrijven. In juni 2008 heeft het OMT opnieuw een aangifte- en/of meldingsplicht voorgesteld om zo alle besmettingen in zicht te krijgen en niet alleen de gegevens van de bedrijven waarvan bekend was dat daar Q-koorts heerste. In het daaropvolgende BAO is afgesproken dat LNV hier vorm aan zou geven. Op 12 juni 2008 heeft de minister van LNV in de regelgeving opgenomen dat er in elk geval een melding moet plaatsvinden bij een

verhoogd aantal abortussen bij schapen en geiten.

6

De directeur van het Clb, meldde dit als voorzitter van het OMT aan het BAO. De achtergrond hiervan was het groeiende aantal patiënten en de verwachting dat deze groei zich mogelijk ook het jaar daarop zou voortzetten gecombineerd met het feit dat op dat moment geen veterinaire maatregelen voorhanden waren die met zekerheid het groeiend aantal patiënten zouden kunnen stoppen.

Kort daarop zijn veterinaire maatregelen afgekondigd voor melkgeiten en -schapenbedrijven, waaronder hygiëne- en mestmaatregelen, een fokverbod, een aanvoerverbod, verplichte vaccinatie in heel Nederland en eind 2009 ook het ruimen van drachtige dieren op besmette melkgeiten- en schapenbedrijven waarvan de deskundigen hebben aangegeven dat zij verwachten dat die zullen leiden tot het stoppen van de toename van het aantal nieuwe patiënten en een reductie van het aantal patiënten vanaf 2011.

7

juni 2009 was tweede pinksterdag. Die dag is geen overleg geweest over Q-koorts. Het tegengaan van verwaaiing is in verschillende overleggen aan de orde geweest. Zoals wij steeds hebben aangegeven beoordelen wij voorstellen van maatregelen op effectiviteit en proportionaliteit. Daarnaast zijn ook haalbaarheid en uitvoerbaarheid belangrijke wegingsfactoren bij de beoordeling van voorgestelde maatregelen. Het tegengaan van verwaaiing uit veehouderijbedrijven is op korte termijn niet haalbaar. Dat vergt verbouwing van stallen. Het plaatsen van windbreekgaas leidt volgens deskundigen niet tot vermindering van de risico's voor de omgeving.

8

Zie de antwoorden op uw vragen 1 tot en met 7.

9

Wij laten deze vraag over aan de Commissie van Dijk die opdracht heeft gekregen om het Q-koorts beleid te evalueren. We benadrukken nogmaals dat de volksgezondheidsbelangen leidend zijn en zijn geweest.

10

Wij hebben de Kamer niet misleid, zoals wordt gesuggereerd in de aanhef op de NOVA website. Het Q-koorts dossier en de waarde van testen heeft een sterk technisch karakter, waardoor mogelijk misverstanden kunnen zijn ontstaan voor minder ingewijden. Daarom geven wij u hierbij een verdere, uitvoerige verduidelijking van wat tijdens de gedachtewisseling met de Kamer is bedoeld met onze antwoorden en in welke context deze antwoorden moeten worden gezien. Deskundigen hebben aangegeven dat de grote, besmette melkgeiten- en melkschapenbedrijven het grootste risico vormen voor de volksgezondheid omdat zij grote hoeveelheden bacteriën kunnen uitstoten naar de omgeving. Ons beleid om in 2010 het aantal Q-koorts gevallen bij de mens te beperken is dan ook vooral gericht op deze bedrijven. Positieve bedrijven worden sinds oktober 2009 opgespoord met een tankmelktest, een efficiënte en betrouwbare methode, zeker als deze herhaald wordt uitgevoerd zoals thans gebeurt. De waarde van het testen van vaginaalswabs kwam ter sprake bij het mogelijke verband tussen een cluster van circa 40 ziektegevallen bij de mens in 2009 en een vleeschapenbedrijf in de provincie Noord-Brabant. De besmetting van mensen zou terug te voeren kunnen zijn op een bezoek aan dit bedrijf tijdens zogenaamde lammetjesaaidagen. Op dit bedrijf zijn in het kader van bronopsporingsonderzoek in 2009 vaginaalswabs van individueel bemonsterde dieren positief getest. Zoals eerder aan de Kamer is meegedeeld geeft een negatieve testuitslag van een eenmalig genomen vaginaalswab geen zekerheid over de besmettingstatus van een individueel dier. Vanwege deze reden hebben wij dan ook het besluit genomen om alle drachtige dieren op besmette melkgeiten- en melkschapenbedrijven te laten euthanasieren en niet op geleide van het testen van individuele dieren. Een positieve uitslag betekent dat het dier waarvan dit monster afkomstig is, besmet is. De opmerkingen over de betrouwbaarheid van de waarde van positieve vaginaalswabs moet worden gezien in het licht van het risico dat een dergelijk positief dier

vormt voor de volksgezondheid. De positieve testen geven geen uitsluitel over de mate van besmetting van het bedrijf en de uitstoot van de hoeveelheid bacteriën naar de omgeving en de besmettingskans van de omwonenden.

Er is geen principieel verschil van mening tussen ons en die van de plaatsvervangend directeur van het CVI over de waarde van testen, zoals dat door NOVA wordt gesuggereerd.

11

Voor het antwoord op deze vraag verwijzen wij naar de kamerbrief van 26 januari 2010 over de aanpak van Q-koorts (PG/CI-2983024).

12

Wij hebben het onderzoek van het Jeroen Bosch ziekenhuis niet gefinancierd. De belangrijkste reden hiervoor was dat de minister van VWS al onderzoek financiert naar de behandeling van Q-koorts. Het Jeroen Bosch Ziekenhuis werkt daar ook aan mee. De onderzoeksgelden die wij tot onze beschikking hebben zijn niet onuitputtelijk en daarom kunnen wij niet ieder onderzoeksvoorstel financieren. In onze afweging voor toekenning kijken wij dan ook naar de reeds lopende onderzoeken en mogelijke overlappen daarmee. Inmiddels is een externe commissie ingesteld bij ZonMw die zal beoordelen welke onderzoeken op dit moment gewenst zijn. Het onderzoek van het Jeroen Bosch ziekenhuis zal opnieuw meelopen in die beoordeling.

13

Voor bestrijding van infectieziekten bij de mens ligt de verantwoordelijkheid bij de minister van VWS. De minister van LNV is verantwoordelijk voor bestrijding van ziekten bij dieren, dit betreft ook ziekten bij dieren waarmee de mens besmet kan raken, zogenaamde zoönosen. In een situatie waarin een besmettelijke dierziekte een gevaar oplevert voor de volksgezondheid – wat het geval is bij Q-koorts – zal nauw moeten worden samengewerkt tussen beide ministers. Dit komt ook in de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren tot uitdrukking.

14

Dat is helaas niet gelukt.